

УДК 658.26:620.98:330.332.5
JEL Classification L20, O13, Q20

Самойленко Інна

к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
м. Харків, Україна
E-mail: samoylbox@gmail.com

ЕНЕРГОСЕРВІСНИЙ КОНТРАКТ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Анотація

Вступ. На сьогодні фінансова нестабільність та відсутність передових енергоефективних технологій і рішень в енергетичній інфраструктурі не задовольняє потреби сучасного суспільства, що унеможливує реалізацію проектів сталого енергетичного та соціально-економічного розвитку. Серед низки питань з енергетичного розвитку постає і питання щодо розбудови дієвої та ефективної енергетичної інфраструктури шляхом розвитку різних форм та моделей державно-приватного партнерства та забезпечення на цій основі реалізації заходів з підвищення рівня енергоефективності.

Методи. Під час реалізації завдань дослідження застосовувався системний підхід (при розкритті суб'єктного складу, принципів та інструментарію державно-приватного партнерства).

Результати. Представлено огляд існуючих енергосервісних контрактів, які можуть бути використані для впровадження проектів з енергоефективності. Визначено, що інститут енергосервісного контракту варто розглядати як одну з форм державно-приватного партнерства, що ґрунтується на взаємодії приватних партнерів із публічними. Обґрунтовано, що енергосервісні контракти дають змогу вийти на якісно новий рівень економії енергоресурсів. Доведено, що істотний результат у сфері реалізації завдань з енергоефективності можливо досягти за умови розвитку різних форм та моделей державно-приватного партнерства. Одним із ефективних інструментів державно-приватного партнерства є реалізація моделі співпраці у формі лізингу, в основу якої покладено механізм позабюджетного фінансування і реалізацію якої можливо здійснити без формування спеціальної системи інститутів та організаційних структур.

Перспективи. Визначено, перевага моделі форми лізингу у тому, що в цій моделі фінансове навантаження по реалізації проектів із підвищення енергоефективності із ЕСКО переноситься на лізингову компанію, яка володіє великими можливостями в частині залучення фінансових ресурсів, що в свою чергу розширює можливості для фінансування енергозберігаючих проектів.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, енергосервісна компанія, енергосервісний контракт, енергозбереження, енергоефективність, лізинг.

Вступ. На сьогодні фінансова нестабільність та відсутність передових енергоефективних технологій і рішень в енергетичній інфраструктурі не задовольняє потреби сучасного суспільства (відсутні належні умови щодо забезпечення гідних умов та високих стандартів якості повсякденного життя мешканців), що унеможливує реалізацію проектів сталого енергетичного та соціально-економічного розвитку. Перехід до стандартів сталого енергетичного розвитку вимагає змін в структурі економіки та інженерній інфраструктурі, змін в інвестиційно-регуляторній політиці та правовому підґрунті; зміни цінностей в структурі споживання та стереотипах поведінки кінцевих споживачів (промисловістю, громадянами та державними установами).

Незважаючи на значну кількість програм, проектів та директив у сфері сталого енергетичного розвитку та енергоефективності, діяльність щодо удосконалення методологічної, інформаційної та нормативно-правової бази продовжується. Залишається низка питань яка потребує більш детального та глибокого наукового дослідження, зокрема таких, як організація енергоаудиту; стимулювання енергоефективності у бюджетних установах та залучення приватного

сектору до ключових видів діяльності з енергозбереження; застосування такого інструменту як «Білі сертифікати», які також відомі як сертифікати енергоефективності; формування та розвиток ринку енергосервісних послуг та ін. Серед низки цих питань постає і питання щодо розбудови дієвої та ефективної енергетичної інфраструктури шляхом розвитку різних форм та моделей державно-приватного партнерства (ДПП) та забезпечення на цій основі реалізації заходів з підвищення рівня енергоефективності, що дозволить повною мірою реалізувати наявний енергоощадний потенціал.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізу законодавчій базі державно-приватного партнерства присвячено ряд робіт [1, 2, 3, 4]. Фінансові аспекти державно-приватного партнерства розглянуто у працях [5, 6]. Зокрема в роботі Новосельцевої О. В. детально проаналізовано специфіку застосування механізму фінансування енергозберігаючих заходів через енергосервісні компанії з поверненням залучених з міського бюджету коштів [6]. Зарубіжний досвід залучення енергосервісу до реалізації програм з енергозбереження в контексті ДПП розглядається у працях: S. Sorrell [7], Hansen S.J., Bertoldi P., Langlois P. [8].

За результатами наукових досліджень [1, 2, 3, 4] можна зробити висновок – в Україні механізм державно-приватного партнерства для стратегічного та економічного розвитку держави майже не задіяно, прийняті законодавчі акти щодо співробітництва публічного та приватного секторів не сформували єдиного бачення та моделі організації цих взаємовідношень.

Разом з тим, усі науковці наголошують, що державно-приватне партнерство слід розглядати як нові можливості до економічного розквіту країни, як стимул підвищення рівня довіри між державою та приватним сектором, як шлях до покращення інфраструктури через залучення приватного партнера. Особливо це стосується таких сфер, як житлово-комунальне господарство, закладів освіти, охорони здоров'я, енергоефективності тощо.

У зв'язку з цим свого наукового дослідження вимагає низка питань, пов'язаних з аналізом сучасних проблем, тенденцій та перспектив розвитку ДПП у сфері енергоефективності в Україні, подальшим розвитком різних форм та моделей державно-приватного партнерства та забезпечення на цій основі реалізації заходів з підвищення рівня енергоефективності.

Мета. Мета статті полягає у розгляді питання щодо використання державно-приватного партнерства у сфері енергоефективності на підставі укладеного енергосервісного контракту, що дозволить повною мірою реалізувати наявний енергоощадний потенціал та забезпечить виконання програм, проектів та директив у сфері сталого енергетичного розвитку та енергоефективності.

Методологія дослідження. Під час реалізації завдань дослідження застосовувався системний підхід (при розкритті суб'єктного складу, принципів та інструментарію державно-приватного партнерства).

Результати. Прогнозні дані щодо цін і тарифів вказують на перспективу їхнього подальшого зростання, особливо на газ. Енергетична складова валового продукту України в 2–3 рази перевищує аналогічний показник розвинених країн. Платежі за енергоресурси в комунальному секторі сягають непідйомних для населення й бюджетів усіх рівнів меж. У контексті вище викладеного найбільш прийнятним рішенням, що уможливить поліпшення ситуації у сфері енергоспоживання є залучення до співпраці енергосервісної компанії (ЕСКО), на підставі укладеного енергосервісного контракту (ЕСК). Головна перевага пропонованої концепції полягає в заощадженні (економії) коштів замовника, оскільки впровадження енергоощадних заходів здійснюється коштами самої ЕСКО. Із огляду на це стає зрозумілим, чому за кордоном практика реалізації енергоощадних проектів шляхом створення спеціалізованих енергосервісних компаній набула значного поширення. У дослідженні [9] визначено, що ESCO здатні запропонувати спектр послуг, включно з управлінськими послугами, на всіх стадіях реалізації проекту енергоефективності, – від аналізу енергоефективності та розроблення проекту до виконання моніторингу й ремонту обладнання.

Енергосервісна компанія діє на умовах укладеного зі споживачем енергосервісного контракту, згідно якого енергосервісна компанія реалізує енергоефективні проекти за власні кошти.

Предметом енергосервісного контракту є здійснення виконавцем дій, спрямованих на енергозбереження та підвищення енергетичної ефективності використання енергетичних ресурсів замовником. Завдання, які вирішуються в процесі здійснення енергосервісних контрактів: отримання визначених у контракті програмно-цільових показників економії енергоресурсів при їх виробництві, передачі та споживанні; досягнення певного рівня комфорту при оптимальному споживанні енергоресурсів.

При реалізації першого завдання енергосервісна компанія укладає контракт, інвестує свої кошти і отримує відсоток від отриманої економії, в тому числі і з бюджетних коштів, призначених для оплати енергоресурсів. При цьому енергосервісна компанія не займається управлінням, виробництвом і обслуговуванням будинків і споруд. Для вирішення другого завдання енергосервісна компанія повністю бере на себе право управління нерухомістю та здійснює функцію енергозбереження.

Учасниками ЕСК є:

1. Ініціатор – орган державної або виконавчої влади, який має право розподіляти бюджетні асигнування (якщо мова йде про енергозаощадження та підвищення енергетичної ефективності в бюджетній сфері).

2. Замовник – підприємство або бюджетна організація, яка замовляє певну якість послуги (комфортний температурний і вологісний режими, можливість користуватися холодною водою, електрикою тощо), а не певну кількість того чи іншого ресурсу.

3. Виконавець – організація, що надає енергосервісну послугу.

4. Інвестор – банк, який надає Виконавцю послуги із забезпечення додатковим обсягом грошових коштів.

5. Споживач – групи людей, що користуються досягнутими в процесі виконання своїх безпосередніх обов'язків поліпшеннями (у закладах освіти – співробітники та школярі (студенти), у медичних установах – співробітники та хворі, у дошкільних закладах – співробітники та діти тощо).

6. Експерт – незалежна організація, яка виконує роль спостерігача за чітким дотриманням усіма сторонами умов контракту.

У таблиці 1 представлено огляд існуючих контрактів, які можуть бути використані для впровадження проектів з енергоефективності.

Укладання енергосервісного контракту дає змогу зменшити не тільки енергоспоживчі, а й експлуатаційні витрати. До того ж уможливується скорочення витрат на персонал і утримання будівлі. Йдеться про те, що одним із завдань ЕСК є навчання та мотивування обслуговуючого персоналу.

Таблиця 1

Типові енергосервісні контракти*

Джерело фінансування	Тип енергосервісного контракту	Особливості контракту
Замовник	Контракт на надання послуг з фіксованою оплатою	– один із найпростіших типів контракту, у якому замовник та ЕСКО домовляються про фіксовану ціну щодо розробки та впровадження енергозберігаючого проекту; – оплата здійснюється після виконання контракту за умови досягнутого рівня економії; – за цим типом контракту особлива увага приділяється проектній та монтажній документації; – замовник приймає участь під час інспекції монтажних робіт.
	Контракт на надання послуги з оплатою за досягнутими результатами	– оплата за надані послуги здійснюється лише у разі досягнення економії та з коштів, що вивільнюються внаслідок економії.

Продовження табл. 1

Замовник	Контракт на поставку обладнання з фіксованою ціною	<ul style="list-style-type: none"> – об'єктом контракту є будь-яке нерухоме та рухоме енергоефективне обладнання і устаткування, що може бути віднесене до основних фондів (наприклад: ПГУ, міні-ГЕС, прилади обліку спожитих енергоносіїв); – зберігається право власності на активи; – з'являється здатність генерувати кошти й термін служби активів з терміном оплати лізингу; – фінансовий лізинг пропонується широко запроваджувати у випадку оренди енергоефективного обладнання і устаткування, демонтаж якого ускладнює подальше (повторне) його використання лізингодавцем чи є невід'ємною складовою частиною технологічних або виробничих процесів одержувача лізингу; – оперативний лізинг передбачає оплату за користування майном за фіксованою ставкою, внаслідок чого, з'являється стимул до ефективної експлуатації майна і скорочення експлуатаційних витрат. Об'єктом лізингу можуть бути тільки основні фонди комунального підприємства.
ЕСКО	Контракт лізингу обладнання з фіксованою ціною і платежем	<ul style="list-style-type: none"> – до терміну повної окупності та прогнозованого рівня прибутковості енергосервісної компанії, 100% доходів, отриманих від упродовження проекту з енергоефективності, залишаються у ЕСКО; – чітко регламентується розмір початкових інвестиції та термін окупності; – дія контракту прямо залежить від досягнутого рівня економії енергії, що більша економія, то менший термін дії контракту.
	Контракт на поставку обладнання з оплатою в розстрочку	
ЕСКО	Енергосервісний контракт на реалізацію проекту з розподілом доходу після оплати («First Out»)	<ul style="list-style-type: none"> – чітко встановлюються методи вимірювання та контролю енергоефективності; – оплата за послуги залежить від фактично досягнутої економії енерговитрат; – чітко фіксуються: конкретний показник з енергозбереження, термін окупності проекту за рахунок збереження, умови розрахунків між замовником та ЕСКО; – за наявності вищого рівня енергоефективності ЕСКО отримує додатковий бонус; – у разі невиконання прийнятих на себе зобов'язань ЕСКО здійснює компенсаційні виплати (відшкодування витрат); – усі технічні та проектні ризики бере на себе ЕСКО.
Замовник	Енергосервісний контракт «Гарантована економія» («Guaranteed Savings»)	<ul style="list-style-type: none"> – усі витрати, що пов'язані із розробкою та реалізацією проекту покриваються під час дії контракту; – розподіл доходів від економії ПЕР здійснюється між замовником - кінцевим споживачем та ЕСКО. У відсотковому відношенні частка замовника складає приблизно 20% і може бути переглянута після окупності проекту. До частки ЕСКО враховано відшкодування початкових інвестицій та плата за надані послуги; – технічні та кредитні ризики приймає на себе ЕСКО; – ЕСКО повинна мати достатню фінансову спроможність брати кредити та збалансовано користуватися борговими коштами, або банківський сектор має бути розвиненим для придбання боргу ЕСКО шляхом форфейтингу (приклад Кореї, США, Чехії).
ЕСКО	Енергосервісний контракт з розподілом доходу «Спільна економія» («Shared Savings»)	<ul style="list-style-type: none"> – усі витрати, що пов'язані із розробкою та реалізацією проекту покриваються під час дії контракту; – розподіл доходів від економії ПЕР здійснюється між замовником - кінцевим споживачем та ЕСКО. У відсотковому відношенні частка замовника складає приблизно 20% і може бути переглянута після окупності проекту. До частки ЕСКО враховано відшкодування початкових інвестицій та плата за надані послуги; – технічні та кредитні ризики приймає на себе ЕСКО; – ЕСКО повинна мати достатню фінансову спроможність брати кредити та збалансовано користуватися борговими коштами, або банківський сектор має бути розвиненим для придбання боргу ЕСКО шляхом форфейтингу (приклад Кореї, США, Чехії).
Замовник	Договір із енергопостачання, обслуговування і	<ul style="list-style-type: none"> – оплата від надання послуг з поставки енергії отримується протягом контрактного періоду; – тривалість контрактного періоду становить від 5 до 15 років;

Закінчення табл. 1

	управління енергоспоживанням	– на підготовчому етапі ЕСКО планує та впроваджує інвестиційні заходи. Після цього відбувається основний етап контрактних стосунків, які включають рефінансування інвестицій через управління та поставку енергії, ціна на яку є нижчою за ціну, яку підрядний орган заплатив би до реконструкції.
ЕСКО	Договір на поставку енергоресурсів й енергоменеджмент «Шофаж» (« <i>Chauffage</i> »)	– цей тип контракту розповсюджено в країнах Європейського союзу (насамперед – Франція, звідси назва договору « <i>Chauffage</i> »); – виконавцем енергосервісних послуг виступає постачальник енергоресурсів; – на енергоресурси встановлюється фіксована ціна яка діє протягом контрактного періоду (від 10 до 30 років); – власником енергозберігаючого обладнання є ЕСКО.

*Джерело: складено за джерелами [10-16]

Головною вимогою, що ставиться до змісту й структури ЕСК, є наявність переліку заходів, спрямованих на енергозаощадження та підвищення енергетичної ефективності. Дотримання встановлених вимог є обов'язковим для Виконавця ЕСК. Варто зазначити, що в контракті має подаватися докладний технічний опис кожного заходу та термін його виконання.

Водночас потрібно звертати увагу на такі моменти:

- досягнення максимальної ефективності енергоощадного заходу (ЕОЗ) передбачає зіставлення кількох альтернативних варіантів технічних рішень в аспекті економічної доцільності;
- рішення про включення тих чи інших заходів до ЕСК приймається на підставі показників їхньої енергетичної й економічної ефективності;
- ефективність енергоощадного заходу має оцінюватися з урахуванням інтересів усіх сторін – учасників енергосервісної послуги: Ініціатор – Замовник – Виконавець – Інвестор – Споживач. У цьому контексті доцільно акцентувати на тому, що досягнення належного рівня енергоефективності кожною стороною визначає ефективність енергосервісної послуги загалом.

Позитивні сторони від укладання контрактів на енергію (стосується, в основному, забезпечення поставки тепла, охолодження, електричної енергії, пари, стисненого повітря або інших форм корисної енергії в ефективний спосіб): зменшення витрат на експлуатацію; модернізація обладнання; альтернативне джерело фінансування обладнання — бюджетна допомога та пом'якшення фінансового ризику; зручність в існуванні єдиного постачальника; управління технічним ризиком і гарантоване виконання та ін.

Якщо контракт на енергію не укладено то це означає, що постачальник не відповідає за досягнення економії витрат, а кінцевий споживач зазнає усіх ризиків, оскільки він повністю відповідає за оплату поставленого обладнання, фінансовий кредит (якщо такий є), а також за функціонування встановленого обладнання і економію.

Підсумовуючи викладене вище, варто наголосити на кількох моментах. Розвиток інституту ЕСК в Україні є перспективним і актуальним напрямом. Становлення ЕСК не можливе без активної участі державних структур, приватного сектора, а також професіоналів у сфері енергозаощадження. Першочерговим завданням є доопрацювання й удосконалення нормативно-правової бази, яка регулює діяльність у цій галузі, що надасть додаткові стимули для залучення фінансових установ. Останні наразі не обізнані зі специфікою діяльності в межах вказаного напрямку енергетичної галузі та не мають кредитних продуктів для її провадження. На етапах укладання та реалізації ЕСК перед сторонами-учасниками постають проблеми, пов'язані із забезпеченням контролю досягнутої енергетичної ефективності, із відсутністю чіткого розуміння гарантій дії ЕСК, тобто повернення інвестицій і забезпечення прибутковості. Водночас високі строки окупності «відлякують» банки.

Інститут ЕСК варто розглядати як одну з форм державно-приватного партнерства, що ґрунтується на взаємодії приватних партнерів (ЕСКО, фінансових інститутів – банків, інститутів

розвитку, інвестфондів тощо) із публічними (головними розпорядниками бюджетних коштів – органами регіональної та/або муніципальної влади). Із огляду на це передусім потрібно розробити організаційно-правові акти, що регламентуватимуть порядок реалізації механізмів державно-приватного партнерства в бюджетному секторі економіки.

Регульовальна діяльність держави у сфері партнерства з приватним бізнесом здійснюється в трьох напрямках. Перший – вироблення стратегії та принципів, на яких ґрунтуються стосунки бізнесу із суспільством загалом і публічною владою зокрема. Другий напрям – формування інституційного середовища для розроблення та реалізації партнерських проектів. Третій – безпосередня організація й управління державно-приватним партнерством, розроблення форм, методів і конкретних механізмів реалізації останнього. Реалізація регульовальних функцій держави здійснюється також шляхом створення відповідної ринкової інфраструктури державно-приватного партнерства (управлінських, консалтингових, юридичних, інформаційно-аналітичних та інших компаній).

Істотний результат у сфері реалізації завдання з енергоефективності можливо досягти за умови розвитку різних форм та моделей державно-приватного партнерства. Види та форми ДПП визначаються ст. 5 Закону України «Про ДПП», який закріплює невиключний перелік договорів, які можуть укладатися в рамках реалізації ДПП. До сфери ДПП слід віднести спільну діяльність, концесію та інші договірні інструменти. Одним із ефективних інструментів державно-приватного партнерства є реалізація моделі співпраці у формі лізингу, в основу якої покладено механізм позабюджетного фінансування (ст. 9 закону України «Про ДПП») і реалізацію якої можливо здійснити без формування спеціальної системи інститутів та організаційних структур.

Згідно із ст. 9 закону України «Про ДПП» фінансування державно-приватного партнерства може здійснюватися за рахунок:

- фінансових ресурсів приватного партнера;
- фінансових ресурсів, запозичених в установленому порядку;
- коштів державного та місцевих бюджетів;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

Саме позабюджетне фінансування моделі лізингу в рамках ДПП повинно стати основним джерелом фінансування енергозберігаючих заходів.

Реалізація моделі лізингу в рамках ДПП передбачає взаємодію багатьох учасників. Окрім приватного та державного партнерів, які приймають безпосередню участь в реалізації проектів (прямі учасники лізингового договору) учасниками співпраці стають: інші органи державної влади та місцевого самоврядування, які приймають рішення щодо реалізації проектів з енергоефективності відповідно до своїх повноважень та в межах своєї компетенції; інвестори-кредитори (наприклад, у випадку залучення банківського кредиту); продавці – постачальники об'єктів лізингу (машин, обладнання, транспортних засобів, іншого майна).

До ключових функцій державних або муніципальних органів влади в рамках дії моделі лізингу в рамках ДПП відноситься:

– вибір договірної форми моделі лізингу та форми участі державних або муніципальних органів влади; затвердження ефективного механізму фінансування та розподілу доходів між учасниками договірних відносин; обґрунтування ефективності моделі лізингу як обраної форми ДПП під час реалізації проектів із підвищення енергоефективності та розподіл ризиків між державним і приватним секторами в процесі реалізації державно-приватного партнерства;

– підготовка угоди про участь державних або муніципальних органів ДПП в моделі лізингу, де закріплюються права та обов'язки сторін, визначається порядок вирішення спірних питань, передбачається передача частини ризиків приватному партнеру в процесі реалізації державно-приватного партнерства;

– проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства у сфері реалізації проектів із енергоефективності. Прозорість, об'єктивність

та недискримінація – основні принципи відбору.

– здійснення моніторингу та контролю за виконанням лізингоодержувачем та лізингодавцем умов лізингової угоди в рамках ДПП. Дана дія покликана забезпечити координацію взаємодії державного та приватного сектору в процесі реалізації проекту в рамках дії державно-приватного партнерства та забезпечує дотримання сторонами лізингової угоди про ДПП своїх зобов'язань, зокрема:

- 1) своєчасне здійснення платежів сторонами лізингової угоди про ДПП;
- 2) забезпечення високої якості послуг інфраструктурного об'єкта;
- 3) розподіл та управління ризиками державного та приватного сектору в процесі реалізації державно-приватного партнерства;
- 4) реагування на зміни у зовнішньому середовищі в частині загроз і нових можливостей для проекту.

У моделі лізингу ДПП із реалізації проектів щодо підвищення енергоефективності основним партнером у взаємодії із державною або муніципальною владою виступає лізингоодержувач

ЕСКО в моделі лізингу виступає лізингоодержувачем і взаємодіє із іншим основним партнером ДПП – лізинговою компанією. Лізингові компанії володіють власними фінансовими ресурсами, котрих достатньо для придбання енергозберігаючого обладнання і передачі його у лізингову власність ЕСКО.

Перевага моделі форми лізингу у тому, що в цій моделі фінансове навантаження по реалізації проектів із підвищення енергоефективності із ЕСКО переноситься на лізингову компанію, яка володіє великими можливостями в частині залучення фінансових ресурсів, що в свою чергу розширює можливості для фінансування (у т.ч. довгострокового) енергозберігаючих проектів.

Витрати, які енергосервісна компанія несе під час надання енергосервісних послуг та проведення робіт не є предметом лізингу, вони здійснюються, або за рахунок коштів замовника, або за рахунок коштів енергосервісної компанії на підставі укладеного енергосервісного контракту.

Підсумовуючи викладене вище, хотілось би зазначити, що переоцінити важливість укладання ЕСК складно. Такі контракти дають змогу вийти на якісно новий рівень економії енергоресурсів. Енергосервісна діяльність є консолідаційною ланкою, у якій збігаються інтереси багатьох представників сучасної економічної системи: держава отримує можливість реалізовувати програми у сфері енергоощадження й енергоефективності; для виробників енергоефективного обладнання з'являються перспективи відкриття нових векторів на ринку збуту, отже, формування стійкого попиту на їхнє обладнання шляхом реалізації ЕСК; енергоаудиторські компанії, фасилітатори одержують змогу забезпечити себе роботою на найближчий час, зберегти й створити нові кваліфіковані робочі місця на ринку; фінансові структури дістають додатковий фінансовий інструмент, оскільки йдеться про новий напрям інвестиційної діяльності в нашій країні; бізнес здобуває потенційно високоефективний сегмент ринку.

Висновки і перспективи. З метою підвищення зацікавленості енергосервісними схемами та переходу до ЕСК видається доцільним створення механізмів надання в доступній для керівників (менеджменту) підприємств формі інформації про технологічні можливості енергозаощадження, умови залучення кредитних ресурсів, а також наявні страхові продукти. Підґрунтям інформаційного забезпечення заходів із енергозаощадження та підвищення енергетичної ефективності є розроблення програм навчання та підвищення кваліфікації для представників органів влади, які беруть участь у реалізації державної політики в галузі енергозаощадження на регіональному й муніципальному рівнях, а також галузевих міністерств і відомств, що опікуються найбільш енергоємними галузями економіки – промисловістю, енергетикою, будівництвом, житлово-комунальним і сільським господарствами, транспортним сектором, освітою та охороною здоров'я.

На часі стоїть питання щодо розробки методологічної бази, що забезпечить використання механізмів енергосервісних контрактів у межах державно-приватного партнерства на бюджетному рівні, а саме: методики вимірювання та верифікації енергетичної ефективності; стандартизованої

форми звітності про досягнення запланованого обсягу економії енергетичних ресурсів; методичної бази із формалізованим методом і документальним обґрунтуванням оцінки ефективності проектів, тощо. Створення вичерпної методологічної бази, впровадження нових стандартів якості й вживання низки супровідних заходів сприятиме формуванню відповідного середовища для розквіту енергосервісного бізнесу в Україні, розвитку державно-приватного партнерства, професіонального зростання й реалізації фахівців у галузі енергозаощадження й енергоефективності, появи стабільного інтересу до укладання та впровадження ЕСК.

Аналізуючи перспективи подальшого розроблення досліджуваної теми, звертаємо увагу на потребу в науково-методологічному та практичному обґрунтуванні таких аспектів: необхідно вирішити питання про доцільність створення місцевої (муніципальної) енергосервісної компанії; розглянути питання щодо організації та розвитку різних форм державно-приватного партнерства (лізинг, концесія та інші договірні інструменти); розглянути питання щодо запровадження модульних програм навчання та підвищення кваліфікації для представників органів влади, які беруть участь у реалізації державної політики в галузі енергозаощадження. Також свого дослідження потребують питання щодо реалізації механізмів залучення позабюджетних джерел фінансування проектів і заходів із енергозаощадження та підвищення енергоефективності; використання національного й міжнародного досвіду у сфері популяризації та пропагування енергозаощадження та підвищення енергоефективності.

Список використаних джерел

1. Вінник О.М. Відносини державно-приватного партнерства: проблеми вдосконалення правового регулювання в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://gisap.eu/ru/node/258>
2. Пучков В.В. Государственно-частное партнерство как форма взаимодействия власти и бизнеса [Текст] / В.В. Пучков // Ползуновский альманах. — 2009. — № 1. — С. 289 – 293.
3. Нейкова І.С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку / І.С. Нейкова // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). — 2010. — № 1(48). — С. 152 – 169.
4. Павлюк К.В. Сутність і роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку держави / К.В. Павлюк, С. М. Павлюк // Наукові праці КНТУ. Економічні науки. — 2010. — Вип. 17. — С. 10 – 19.
5. Коцюрба О.Ю. Фінансові аспекти державно-приватного партнерства у сфері житлово-комунального господарства [Текст] / О. Ю. Коцюрба // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. — 2010. — Вип. 18 (1). — С. 380 – 386.
6. Новосельцев О.В. Механізм економічного стимулювання енергозбереження на підприємствах комунальної власності [Текст] / О.В. Новосельцев, Т.О. Євтухова // Пробл. заг. енергетики. — 2003. — № 8. — С. 40 – 47.
7. Sorrell S. (2007). The Economics of Energy Service Contracts. Energy Policy, Vol. 35, No.10: 507-521.
8. Hansen S.J., Bertoldi P., Langlois P. (2009). ESCOs Around the World: Lessons Learned in 49 Countries. Lilburn, The Fairmont Press, 377 p.
9. EU Commission, Joint Research Centre (n.d.), "Energy service companies": [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/esco>
10. Закон України від 09 квітня 2015 року № 327-VIII «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» // Офіційний вісник України. — 2015. — № 37. — С. 57 – 63.
11. Сиваев С.Б. Создание и деятельность энергосервисных компаний и перформанс-контрактов в России. Том 1: Энергосервис и перформанс-контракты: возможности и проблемы их реализации в России [Текст] / С.Б. Сиваев. — М.: WWF, 2011. — 111 с.
12. Закон України «Про фінансовий лізинг» // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 16. — С.68.
13. Буртовий О. Енергосервісні контракти [Текст] / О. Буртовий // Юридична газета. — 2011. — № 12 – С.9.
14. ESCO Market Report for Non-European Countries 2013 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/publication/esco-market-report-non-european-countries-2013-0> (дата звернення 20.05.2016). — Назва з екрана.

15. Підвищення конкурентоспроможності в Україні шляхом створення сталого законодавчого підґрунтя для роботи енергосервісних компаній, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oecd.org/globalrelations/Framework_ESCO_Ukraine_UKR.pdf

16. Презентація бізнес-моделей енергосервісного контракту (ЕРС). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.korosten.in.ua/images/economika/energy_management/___-pdf

Samoylenko Inna

PhD (Econ.), Assoc. Prof., Assoc. Prof.

Department of Management and Administration

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Kharkiv, Ukraine

E-mail: samoylbox@gmail.com

ENERGY SERVICE CONTRACT AS A FORM OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP DEVELOPMENT

Abstract

Introduction. Nowadays financial instability and a lack of advanced energy efficient technologies and solutions in the energy infrastructure do not meet the needs of the modern society. Moreover, it prevents the implementation of sustainable energy and socio-economic development projects. Among the other problems of energy development there is an issue of building an effective and efficient energy infrastructure through the development of different public-private partnership forms and models as well as ensuring the implementation of measures to improve energy efficiency.

Methods. Systematic approach was used to implement the study objectives (at disclosure of subject structure, principles and tools of public-private partnership).

Results. The objective of the article is to consider the issue of using the public-private partnership in the field of energy efficiency according to the energy service contract concluded. The review of existing energy service contracts that can be utilized to implement energy efficiency projects is presented. It is also determined that the energy service contract institution should be considered as a form of public-private partnership based on the interaction of public and private partners. The article substantiates that energy service contracts empower to reach a new level of energy savings. It is proved that a significant result of the energy efficiency objectives implementation can be achieved under the condition of development public-private partnership different forms and models. One of the most effective tools of the public-private partnership is the implementation of cooperation model in the form of leasing, that is grounded on the extrabudgetary funding mechanism and can be implemented without the formation of a special system of institutions and organizational structures.

Discussion. It is determined that the advantage of the model form of leasing is shifting the financial burden of the energy efficiency projects implementation with the energy service contract to the leasing company, which has great potential in terms of attracting financial resources, that in turn expands the possibilities for energy efficiency projects financing.

Keywords: public-private partnership, energy service company, energy service contract, energy saving, energy efficiency, leasing.

References

1. Vinnyk, O.M. The relationship of public-private partnership: problems of improving the legal regulation in Ukraine. Retrieved from <http://gisap.eu/ru/node/258>
2. Puchkov, V.V. (2009). Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo kak forma vzaymodejstvija vlasty y byznesa [State-chastnoe partnership as a form of interaction and power business]. *Polzunovskiy al'manah*, 1, 289–293.
3. Nejnova, I.S. (2010). Derzhavno-pryvatne partnerstvo jak skladova investytsijnogo mehanizmu innovatsijnogo rozvytku [Public-private partnerships as part of the investment mechanism of innovative development]. *Naukovyj visnyk Nacional'nogo universytetu DPS Ukraïny (ekonomika, pravo)*, 1(48), 152–169.
4. Pavljuk, K.V. (2010). Sutnist' i rol' derzhavno-pryvatnogo partnerstva v social'no-ekonomichnomu rozvytku derzhavy [The essence and role of public-private partnerships in the socio-economic development]. *Naukovi praci KNTU. Ekonomichni nauky*, 17, 10 – 19.

5. Kocjurba, O.Ju. (2010). Finansovi aspekty derzhavno-pryvatnogo partnerstva u sferi zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva [Financial aspects of public-private partnership in housing and communal services]. *Naukovi praci Kirovograds'kogo nacional'nogo tehnicnogo universytetu. Ekonomichni nauky*, 18 (1), 380–386.
6. Novosel'cev, O.V. (2003). Mehanizm ekonomichnogo stymuljuvannja energozberezhennja na pidprijemstvah komunal'noi vlasnosti [The mechanism of economic incentives for energy saving at enterprises of communal property]. *Probl. zag. Energetyky*, 8, 40 – 47.
7. Sorrell, S. (2007). The Economics of Energy Service Contracts. *Energy Policy*, Vol. 35, No.10: 507-521.
8. Hansen, S.J., Bertoldi P., Langlois P. (2009). ESCOs Around the World: Lessons Learned in 49 Countries. *Lilburn, The Fairmont Press*, 377 p.
9. EU Commission, Joint Research Centre (n.d.), "Energy service companies". Retrieved from <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/esco>
10. Zakon Ukrainy. (2015). About zaprovadzhennja novih investitsiynih mozhlivostey, garantuvannja rights that the laws interesiv sub'ektiv pidpriemnijskoj diyalnosti to conduct mashtabnoj energomodernizatsii. *Oficijnyj visnyk Ukrainy*, 37, 57-63.
11. Syaev, S.B. The establishment and activities of energy service companies and energy performance contracts in Russia. Volume 1: Energoservice and performance contracting: the opportunities and challenges of their implementation in Russia. Retrieved from <http://www.wvf.ru/data/publ/552/esco-sivaev.pdf>
12. Zakon Ukrainy. (1998). About finansovy lizing. *Vidomosti Verhovnoi Rady Ukrainy*, 16, 68.
13. Burtovyj, O. (2011). Energoservisni kontrakty [Energy Services contracts]. *Jurydychna gazeta*, 12, 9.
14. ESCO Market Report for Non-European Countries 2013. Retrieved from <http://iet.jrc.ec.europa.eu/energyefficiency/publication/esco-market-report-non-european-countries-2013-0>
15. Increased competitiveness in Ukraine by creating sustainable legal framework for energy service companies. Retrieved from http://www.oecd.org/globalrelations/Framework_ESCO_Ukraine_UKR.pdf
16. Presentation of the business models of energy service contracting (EPC). Retrieved from http://www.korosten.in.ua/images/economika/energy_management/___-.pdf

